

28.05.2014

“Suriyeli Mülteciler Alanında Sivil Toplum” Çalıştayı Raporu

Hazırlayanlar: Asena Eren Arioğlu, Elif Soycan, Karel Bensusan ve Merve Kavak

Çalıştay saat 13:30-16:30 arasında gerçekleşmiştir. Toplantıya 21 STK katılım göstermiştir. Katılımcılar:

1. Başak Kültür ve Sanat Vakfı
2. BMMYK İstanbul
3. Caritas
4. EŞHİD
5. Göç-Der
6. Gündem Çocuk Derneği
7. Hayata Destek Derneği
8. ICMC
9. İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
10. International Medical Corps
11. IOM
12. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)
13. İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
14. İstanbul Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu
15. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (MiReKoç)
16. Mazlum-Der
17. Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
18. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İstanbul Şubesi
19. Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği
20. Türk Kızılayı
21. Yuva Derneği

1.Oturum:

Toplantının başında, TAKSO, İFOP ve mülteci hakları komisyonunun düzenlediği, Ankara’da gerçekleştirilen bir toplantı olduğundan bahsedildi. Bu toplantıda konuşulan konu başlıkları özetlendi:

- Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin insan hakları
- Mevcut durum ve öneriler
- Bir milyonun üzerinde bulunan kamplarda ve kentlerde yaşayan mültecilerin durumu (Yeni açılan kamplar ve kampta kalmak istemeyen Suriyeli mülteciler)
- Kayıt sisteminde yaşanan sıkıntılar
 - Sağlık, eğitim gibi hizmetlere ulaşmak için kayıt yapılması gerekmekte olduğu
 - STK’ların da kayıt yaptığının söylenmesi (bu noktada bilgi paylaşımında ki gizlilik konusunda sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı konusu)
- Kamptaki koşulların iyi olduğunun bilinmesi fakat sosyal bileşenlerin eksikliği
- Suriyeli mültecilerin, Türkiye’de ne kadar kalacağına belirsizliği
- Toplumda nefret söylemlerinin ortaya çıkması
- Devletin uzun vadede bir planı olup olmadığı

- Arapça-Türkçe bilen kişi bulunamadığından direk Türkçe üzerinden Türkçe öğretmeye çalışmak (bu durum yüzünden organize edilen kurs katılımcılarının azlığı).
- Cenevre Sözleşmesindeki coğrafi sınırların kaldırılması konusundaki lobi idaresi
- Göç İdare Genel Müdürlüğü'nün kurulması fakat durumun halen belirsiz olması (2014 sonuna doğru görev tanımları belli olacak)
- STK'ların "savunuculuk" konusunda farkındalık geliştirmesi
- Uyum konusu (Suriyelilerin değil de Türkiyelilerin uyumu, nefret söyleminden uzaklaşması, kaynaştırma)
- Kalifiye iş gücü varlığı (Doktor, avukat, mühendis, mimar gibi kalifiye kişilerin iş gücünün kullanımı konusu, işsizlik)
- Avrupa ve kapılarını açmayan ülkelerin, yerleştirme konusundaki tutumlarının değiştirilmesi
- Sahadaki parçalı çalışma sistemi (Ortak çalışma konusunda ihtiyacın olması. İnanç ve hak temelli çalışan grupların olduğu ve birbirlerinden haberdar oldukları fakat bu konuda koordinasyon eksikliğinin olması. Koordinasyonun birileri tarafından üstlenilmesi gerektiği).
- Türkiye genelini kapsayacak bir e-posta grubu oluşturma önerisi (STK'lar arası koordinasyon için)
- 9 Eylül 2013 de yayınlanan sağlık genelgesinin bilinmemesi
- İkamet tezkeresi (pasaport gerekliliği konusu)
- Sağlık hizmetlerine erişim (182'den isim/soyisim ile randevu alınıp doktor muayenesi sağlanabiliyor)
- Suriyede ki çatışmanın medyada öyle olmamasına rağmen Alevi- Sünni meselesi olarak gösterilmesi

Toplantıya katılan katılımcılar ilk oturumda kendi çalıştıkları STK'yı tanıtır, Suriyeli mülteciler hakkında yaptıkları çalışmaları ve karşılaştıkları sorunları paylaştılar:

Caritas: 42 bölgeyi kapsayan bir proje yürüttüklerini, sahanın içinde çalıştıklarını ve şehirlerde yaşayan mültecilere ulaştıklarını, temel ihtiyaç (medikal, beslenme, kıyafet), yönlendirme, bilgilendirme ve dil kursu desteği sağladıklarını belirttiler. Sağlık haklarından yararlanma ve kayıt noktasında zayıflıklar gözlemlediklerini, yasal ve pratikteki uygulamaların birbirini tutmadığını, kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğunu, bazı bölgelere bilgi akışının sağlanamadığını belirttiler.

EŞHİD: Hak ihlalleri ile ilgili raporlama yaptıklarını ve STK'lar ile işbirliği içinde olduklarını belirttiler. Hak temelli çalışan grupların alanlara girmesinin, yardım temelli grupların varlığı tarafından engellendiğini ve dini temelli ya da iktidarla beraber çalışan grupların da hak temelli grupların önünü kestiğini bir sorun olarak gösterdiler. Kurumlarda (hastane, okul gibi) Kürtçe ya da Arapça bilen kişilerin bulunmamasından dolayı dil problemi yaşanıldığı da bir handikap olarak belirtildi. Suriyeli mültecilere destek olurken temel olarak "Onları kendimize benzeterek değil onların farklılıklarını görerek" hareket edilmesinin doğru olabileceği savunuldu.

Mavi Kalem Derneği: Suriyeli mülteciler konusunda Balat'ta yaşayan üç aile ile çalışıldığı bilgisi iletildi. Ailenin kadınlarına Türkçe dersi ve çocuklar için psikolojik destek sunulduğu söylendi. Mavi Kalem'in faydalanıcısı olan iki çocuğun okula devam ettikleri ancak kayıt olamadıkları için karne alamadıkları bilgisi paylaşıldı.

Tarlabaşı Toplumunu Destekleme Derneği: Yeni eğitim dönemi için, çocukların eğitime katılabilirliğini arttırmak konusunda fikir paylaşımında bulunuldu. Son iki senedir Tarlabaşı'nda ikamet eden çok fazla Suriyeli olduğundan ve komşuları tarafından kendilerine

direk yönlendirildiklerinden bahsedildi. Kendilerine başvuruda bulunan Suriyeli mültecileri de ilgili kurumlara yönlendirdiklerini belirttiler. Gözlemleri arasında, Suriyelilerin iş bulabilmek için Türkçeyi öğrenmek istemeleri olduğunu söylediler. Ayrıca psikolojik danışmanlık yönlendirmesi yaptıklarını belirterek hak temelli konularda ASAM, Hayata Destek, Sınır Tanımayan Doktorlar ve Caritas ile iletişime geçtiklerini söylediler. Çocukları da Caritas'ın okullarına yönlendirdiklerini belirttiler. Karşılaştıkları sorunlar içerisinde, mevzuatın sürekli değişmesi, yasalar ile uygulamaların birbiri ile örtüşmemesi, Tarlabası'nda Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak görülmesi ve bu sebepten dolayı ellerinden işlerinin alındığını düşünen yerel halk ve Suriyeliler arasında -her ne kadar sosyal dayanışma içinde olsalar bile - gerginlik olabildiği yer almaktadır. Suriyelilerin, İstanbul'a iş bulma gayesi ile gelip hayal kırıklığına uğradıklarını da gözlemlediklerini belirttiler. Ayrıca Tarlabası'nda Suriyelilerin çeteleşmesi, mafyalaşması, tecavüz gibi olayların olduğuna ve bu konuda önlem alınması gerektiğine dikkat çektiler.

IOM: Caritas ve Hayata Destek Derneği işbirliği ile sağlık / beslenme transportu gerçekleştirdiklerini ve çalışma alanlarının Gaziantep ve güneydoğu bölgesi olduğunu belirttiler. Kamplara yönlendirme yaparken bunun nasıl sağlanacağını, gıdının güvenli olmasının gerekli olduğundan emin olmak istediklerini de söylediler.

IMC: Suriye krizinden sonra Kilis ve ardından İstanbul'da ofislerinin olduğunu belirttiler. Sağlık, psikolojik ve hijyen desteği sağladıklarını ve mülteciler için Türkçe, İngilizce, resim dersleri organize ettiklerini belirttiler. İhtiyaç analizi yaptıklarını söylediler:

- TARLABAŞI (terk edilen evlere Suriyeliler 'in yerleşmesi)
- BAŞAKŞEHİR
- BAHÇELİEVLER
- ESENYURT
- KÜÇÜKÇEKMECE
- KAĞITHANE
- ZEYTİNBURNU
- BAYRAMTEPE (kötü koşullarda yaşayan 14.000 Suriyelinin olması)

Ocak ayında bu bölgelerde ihtiyaç listesi oluşturmak için bir değerlendirme yaptıklarını ilettiler.

Karşılaştıkları sorunlar içerisinde sağlık, eğitim (%17 gibi düşük bir oran ve okullarda misafir öğrenci olma durumu, diploma alamama) gibi hizmetlere erişememe, kayıt dışı olma, az derecede Arapça bilen kişiler tarafından hastanelerde bekletilip çeviri için Suriyelilerden 100-150 TL alındığı gibi konuların yer aldığı belirtildi. Ortalama 400-500 TL kira verdiklerini ve İstanbul'u iş bulmak için Güneyde ki illere göre daha iyi düşündüklerinden buraya geldiklerini belirtildi. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne ilerleyen zamanlardaki zihinsel sağlık/psiko-sosyal destek konusunda proje hazırlanacağı bilgisini de ilettiler.

Hayata Destek Derneği: Hak temelli çalışan bir dernek olduklarını belirten STK Hatay'da kamp dışı yerleşim yapan mülteciler ile çalıştıklarını ve saha araştırması yapıp ısınma, hijyen gibi konularda ihtiyaç belirlediklerini söylediler. Psiko-sosyal destek ve gıda güvenliği konusunda çalışmalar yaptıklarını belirttiler. Hatay, Kilis ve Urfa'da çalışmalar yürüttüklerini, buralarda toplum merkezleri kurduklarını ve hane başına hijyen/gıda kiti verdiklerini, yerel halk ile Suriyelileri kaynaştırmak istediklerini ve kurslar düzenlediklerini ilettiler. Koordinasyon eksikliği, hukuki belirsizlikler, yasalar ile uygulama arasındaki ayrımlar, Hatay'da yaşayanlar için ikamet tezkeresi verilememesi durumu ve bu yüzden eğitim alamamaları ya da aldıkları takdirde nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda bilgi eksikliği yaşamaları, kalifiye eleman varlığı ve bu kişilerin iş bulamaması konuları da karşılaştıkları

sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca sağlık sisteminin çok kötü işlemediğini fakat genelgeçen kamunun haberinin olmadığını da belirttiler.

Yuva Derneği: Temel beceri kazandırmayı amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olduklarını yerel halka yönelik de çalışmalar sürdürdüklerini belirttiler. Kaynaşmayı arttırmak ve çatışmayı önlemenin temel amaçları arasında olduğunu söylediler. Hatay ve Kırıkhan'da toplum merkezi açtıklarını ilettiler.

Kızılay: Barınma, beslenme ve kısmi sağlık konularında Suriyeli mülteciler ile 3 yıldır çalışmaktadırlar. Kızılay kart modeli sistemi geliştirdiklerini ve faaliyet raporlarının web sitelerinde olduğunu belirttiler. Kentlerde de çalışma yürütmeye başladıklarını söylediler. 11 ilde 24 kampta faaliyet gösterdiklerini fakat bir an önce kentlerdeki mültecilere de yardımların somutlaştırılması gerektiğini ilettiler. UNICEF 40 kişi olmak üzere kendi personeli dahil 200 kişi ile çalıştıklarını belirttiler. Projelerin uygulanmasında sıkıntı yaşadıklarından gönüllü katılımı beklediklerini ve STK'lerden bu konuda destek beklediklerini ilettiler. Güvenlik konusunda sorun yaşandığını, dil çalışmalarına önem verilmesi gerektiğini, entegrasyon yönelik çalışmaların hızlandırılmasını önermektedirler.

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (IGAM): Durum tespiti yapılması gerektiği, eğitim, iş, barınma, sağlık, hukuki korunma konusunda entegrasyonun önemli olduğuna dikkat çekildi. Yönetmelik hazırlanması gerektiği önerileri arasındaydı. STK'ların ve UNHCR'in kamplara giriş yasağının olduğunu iletti. Mülteci hukukunun özümsemesi gerektiğini ve konu hakkında medya ayağının da olmasının gerekliliğine değinildi. Ayrıca karşılaşılan sorunlar konusunda evlilik içi/dışı cinsel istismara maruz kalan kadınların varlığından, çocuk istismarının olduğundan ve bu konuda gerekli önlemlerin alınması gerektiği bildirildi. Suriyeli mülteciler konusunda dördüncü yıla girildiğini fakat konu hakkında yeni yeni bir araya gelinip ne yapılması gerektiğini konuştuğumuzu bu konuda yavaş hareket ettiğimizi söyledi.

Başak Kültür ve Sanat Vakfı: Diğer STK'ların çalışmaları konusunda bilgi almak için toplantıya katıldıklarını belirttiler.

MİREKOÇ: Diğer STK'ların çalışmaları konusunda bilgi almak için toplantıya katıldıklarını belirttiler.

Deniz Feneri Derneği: Suriye'de ve Türkiye'de çalışmalar yaptıklarını belirttiler. İllere yerleşen mültecilerde sıkıntılar olduğunu söylediler. Dilencilerin çoğaldığını ve halkın konu hakkında tepkili olduğunu belirttiler. Tek tek hane ziyareti yaptıklarını ve aynı adreste birkaç ailenin birlikte yaşadığını gözlemlediklerini belirttiler. Sık adres değişimi olduğuna, kayıtsız çok ailenin varlığına dikkat çektiler. Karşılaştıkları ailelerin AFAD'a kaydedilmesini sağladıklarını ve yardım dağıtımlarını (gıda, hijyen, nakit) belirlemelere göre yaptıklarını söylediler. Kira bedellerinin yaklaşık 400-500 TL olduğunu belirttiler. Dil problemini Suriyeli tercümanlar ile çalışarak çözdüklerini ilettiler. Savaşın bitse bile birçok ailenin geri dönemeyeceğini ön gördüklerini belirttiler. Öneri olarak çocukların eğitimleri konusunda kardeş okulların açılabileceğini ilettiler.

ICMC: Üçüncü ülke yerleştirmesine dikkat çeken kuruluş, STK'ların hassas form doldurması gerektiği konusuna ve bu formalara göre BM'nin Amerika'ya yerleştirme yapmak istediği bilgisini paylaştı. BM'nin Suriyelileri kayıt yapmadığını ancak çok hassas durumlarla karşılaşırlarsa UNHCR'a yönlendirildiklerini söylediler.

Günden Çocuk Derneği: Suriyeli çocuklar ile ilgili çalışmalara başladıklarını ve sadece izleme yaptıklarını belirttiler. 18 çocuğun Yaşam Hakkı ihlali ile karşılaştığını ve bunun daha fazla sayıda olduğunun düşünülmesi gerektiğini bu sayının yalnızca kendilerinin karşılaştığı sayı olduğunu söylediler. Bu yaşam hakkı ihlalleri kamplarda ve sınırlarda karşılaşılmış olanlar. İkinci karşılaştıkları sorunun ise, Çocuk işçiliği olduğunu, Anakara Dikmen'de çalışan çocukların kağıt toplama gibi işlerde çalıştırıldığını belirttiler. Yardımların hak temelli olması gerektiğine ve uyum konusunda (Türkiyelilerin mi Suriyelilere yoksa Suriyelilerin mi Türkiye'ye uyumunun sağlanacağı) bir ortak fikir oluşturmak gerektiğini önerdiler.

İstanbul Tabip Odası: Hastanelerde yabancı hasta biriminin olduğunu ve bu birimlerin genellikle başhekim yardımcısının yanında yer aldığını belirttiler. Genellikle hastane sorunlarının, veznede çıktığını yoksa doktorların muayene yaptıkları bilgisi verildi. 09.09.2013 tarihinde yayınlanan genelgede kimliği olanlara sağlık hizmeti verildiğinin yazıldığı fakat kimliksiz olan kişilerin de 182 hastane randevu sisteminden de isim, soyisim ile randevu alındığı takdirde bakıldığını ilettiler. Aynı zamanda hastanede çalışanların yasalar konusunda bilgilendirilmesi gerektiğinin öneminden bahsettiler. Genelge'nin Arapça, Kürtçe ve İngilizce dillerine çevrilmiş halinin hastanelerde birimlere asılabileceği önerisi sunuldu. 444 47 28 Tercümanlık Hattı'nın olduğuna ve buradan destek alınabileceği bilgisi verildi. Yalnız katılımcı, bu numaranın bazen ulaşılabilir olduğuna da dikkat çekti. Sağlık problemleri ile ilgili konularda iyi bir tercüman olması gerektiğine aksi takdirde yanlış tedaviye gibi olumsuz sonuçlar olabileceğine dikkat çekildi. Genelge öncesi, sağlık şartları konusunda tespit yaptıklarını ve genelge yayınlandıktan sonra şartlarda biraz daha iyileşme gözlendiğini ilettiler. Daha çok kronik hastalığı mevcut olan ve çocuk yaştaki hastalarda sorunların çıktığını belirttiler. Halk Sağlığı Müdürlüğü ve Kamu Sağlığı merkezleri ile görüşmeler yaptıklarını söylediler.

2. Oturum:

Toplantının ikinci kısmında katılan STK'ların birinci oturumda bahsettikleri sorunlara yönelik geliştirilebilecek çözüm önerileri tartışmaya açıldı:

- Urfa, Kilis ve İstanbul'da ki STK'lar arasında bir online platform kurulabilir. Böylelikle yönlendirme konularında destek sağlanmış olabilir.
- Genel olarak sektörel bilgi artması açısından mülteci tanımı konusunda eğitimler düzenlemenin yararlı olabileceği düşünüldü.
- SİTAP, Hayata Destek Derneği, STK'lar arası koordinasyonun sekreteryasını üstlenmeye gönüllü olabileceklerini belirttiler.
- AFAD ya da Göç İdaresi Başkanlığı'ndan yetkililer ile toplanıp özellikle kayıt konusunda nasıl bir çözüme ulaşılacağı konusunda konuşulabileceği önerildi.
- Mülteci yaklaşımı konusunda farkındalık oluşturma konusunda toplantılar düzenlenebilir.
- Çocuklar bu gibi durumlardan daha fazla etkileniyorlar, çocuklarla çalışan STK'lar farklı bir alanda toplanarak ortak çalışma gerçekleştirebilirler denildi. Çocuklar ile ilgili travma konusunda çalışmalar ön planda tutulabilir. Bu konuda projeler düzenlenebilir.
- Ailelerde çocukların daha çabuk Türkçe öğrendiği konusunda hem fikir oluşturuldu. Bu durum, ailede Türkçe bilen kişinin sadece çocuk olmasını sağladığından ailenin hastaneye diğer devlet dairelerinde ki işlerde çocukların üzerine kalmasının çocuklar üzerinde olumsuz bir sonuç olabileceği konusu tartışıldı.
- Hak temelli savunuculuk konusunda çalışma yapılmasının ve bu yolla kamu kuruluşları üzerinde baskı oluşturmayla daha iyi sonuçlar alınabileceğine değinildi.
- Kamplara STK'ların girişi yasak, kamplara girme, gezme ve raporlama STK'lar için olanaklı hale gelmeli denildi. Kamplara girme konusunda bir baskı yaratılabilir. Savunuculuk faaliyetlerinin ortaklaştırılmasının önemi.
- İstanbul'un Suriyeliler için daha cazip görüldüğü ve Antep, Urfa gibi şehirlerinden iş bulma ümidi ile İstanbul'a geldikleri gözleniyor.
- Bütün STK'ların ihtiyaç listesi yapmış olması. Herkesin aynı şeyleri araştırması. Akademik de bu konuda destek vermesi gerekliliği.
- **MAZLUM-DER:** Yayınladıkları faaliyet raporlarına web sitelerinden ulaşılacağını ilettiler. Kamp dışında yaşayan kadınlara yönelik cinsel istismar konusunda raporları mevcuttur. Kalabalık olarak yaşadıkları yerlerde kendi öğretmenleri ile kendi okullarını (Fatih, Esenler, Yenibosna) kuran Suriyelilerin mevcut olduğunu ilettiler. Dilencilik ve Esad yandaşı ya da

muhalefet yandaşı olma gibi kategoriler üzerinden Suriyelilere karşı nefret söylemi inşa ediliyor. Medya da bunu körüklüyor, denildi.

- Yer sıkıntısından dolayı göçün engellenmesi gerektiği
- STK'ların 5 yıllık bir stratejik plan hazırlaması yararlı olabilir.
- Ötekileştirme konusu: dışlama ve yabancı karşıtlığı
- Asıl sorunun Suriyelilerin gelmesi değil bu konuda bir alt yapı eksikliğinin olması durumudur.
- Kayıt için Göç İdaresi Müdürlüğü'nün destek vermesi yararlı olabilir.
- Göç Derneği tarafından Suriyeliler hakkında göz ardı edilen durumlar konusunda bir rapor yayınlanmış.
- Türkiyelilerin Suriye algısına dair bir araştırma yoktur. Bu konuda bir araştırma yapıp kamuoyu oluşturmak adına çalışmalar yapılabilir.
- Sürekli düzenlemelerin değişmesi bu konuda ki akademik araştırma yapmanın zorluğunu ortaya çıkartmaktadır.
- Suriyeli gruplarla ilke birlikte çalışmak fayda sağlayabilir. Çünkü kendi aralarında kurdukları örgütler mevcut. Tabii ki hangilerinin çağırılacağına birlikte karar verilmelidir.
- Devletin organlarını bu gibi toplantılara çekebilmenin öneminden bahsedildi.
- Çocukların okula kayıt edilmesi için MEB'na baskı yapılabilir, yaz döneminin bunun için zamansal olarak iyi bir fırsat olduğu söylendi.
- Entegrasyon konusuna kendi kültürel değerlerimizi Suriyelilere aşlamak olarak yaklaşmamalıyız.